

Muğla - Belen Kahvesi - Türkiye'deki Boğa Güreşleri ve Futbol Stadı Çimleri...

Op.Dr. Hilmi OR
Göz Hekimi

“Çok yaşayan değil, çok gezen bilir.” Hımmm... Güzel bir atasözü... Doğru yanları var. Ama gittiğimiz yer hakkında önceden bilgi edinmeden ve gezdiğimiz yerlerin içinde yaşadığımız sosyokültürel hayattan- farklı yönlerini öğrenmeden gezersek, o gezi bize yetersiz, eksik hatta yanlış bilgi ve izlenimler edindirebilir. Bakalım yazımızda doğru bilgi ve izlenimlere ulaşabilecek miyiz?

Belen Kahvesi

Dört günlüğüne araba ile yaptığım bir Muğla ve çevresi gezisi sırasında Çine-Muğla yolu üzerinde sağ kolda sarı tabelalardan biri dikkatimi çekti: “Belen Kahvesi”. “Ormancı” türküsünden tanıdığım bu kahveyi görmek istedim. Kahveyi meşhur eden elim olay 07.07.1946'da olmuş. Kahvehane 1974'e kadar açık kalmış. Sonra kapanmış. 2005 yılında Muğla Valisi'nin girişimleri ile restore edilip yeniden açılmış. Acı olayı anımsamak yerine, hepimizin belleğinde yer etmiş türküye kulak verelim.

*Çıktım Belen Kahvesi'ne baktım ovaya, baktım ovaya,
Bay Mustafa çağırırdı, dama oynamaya,
Ormancı da gelir gelmez, yıkar masayı, yıkar masayı,
Söz dinlemez ormancı, çekmiş kafayı.
Aman ormancı, canım ormancı
Köyümüze bıraktın yoktan bir acı.*

*Köyümüzün ortasında, değirmen döner, değirmen döner,
Değirmenin suları, dağından iner,
Ormancıya atılan kurşun, Tevfik'e döner, Tevfik'e döner,*

Tevfik'in feryatları, yürekler deler.

Aman ormancı, canım ormancı

Köyümüze bıraktın yoktan bir acı.

Köyümüzün suları da hoştur içmeye, hoştur içmeye,

Üstünde köprüsü var, gelip geçmeye,

Tevfikimi vurdular, hiç mi hiç yere, hiç mi hiç yere,

Yazık ettin ormancı, köyün iki gencine.

Aman ormancı, canım ormancı

Köyümüze bıraktın yoktan bir acı

Kahvede birçok sıcak ve soğuk içecek yanında değişik otların karışımından elde edilen “Dağ çayı” da içilebiliyor. Türküde geçtiği gibi Belen Kahvesi'nden ovaya bir bakalım, hem de bu kahveye özel dağ çayı ile...

Fotoğraf 1: Belen Kahvesi'nden ovaya bakış (dağ çayı eşliğinde...)

Yola devam ediyorum ve Muğla'ya varıyorum.

MUĞLA

Muğla'nın çarşısında dolaşırken bir davul-zurna ekibinin müziği ile karşılaşıyorum. Ekibin sırtında bir yazı var. 16. Ula Boğa Güreşleri... Hiç görmediğim boğa güreşini canlı izleme fırsatı heyecanlandırıyor beni... Hemen gezi programıma alıyorum. 9 Ağustos Pazar 10:00-18:00 saatleri arasında Ula'da olunacak. Üstelik elde edilen gelir ile Ula Sağlık Ocağı'na röntgen cihazı alınacakmış. Sırf sosyal dayanışma için bile izlemeye değer...

Daha önce defalarca gelip fotoğraf çektiğim Muğla'nın otantik eski çarşısında birçok küçük esnaf dükkanını kapatmış. Şehir yeni yerleşime doğru genişliyor, çarşı da yeni yerleşimde modernize olarak farklı tarzda dükkanlar olarak oluşuyormuş.

Muğla'da çok güzel ve yeni bir cami var. Hem girişi, hem içi hem de kubbesi çok güzel...

Fotoğraf 3: Posterizasyon tekniği uygulanmış günbatımı fotoğrafı (Palamutbükü)

Orhaniye'yi geçtikten sonra Kızkumu geliyor. Deniz yüzeyinin hemen altındaki bu kum tepesi yüzyıllardır insanların dikkatini çekmiş. Gündüz yüzlerce insan bu kumda yürüyor.

Fotoğraf 4: Kızkumu

Fotoğraf 2: Muğla Merkez Camii kubbesi.

Muğla çarşısında trafiğe kapalı bir kısımda otantik bir köfteci var. Sadece köfte yapıyor. Minnacık köfteler, yanında ve üzerinde közlenmiş soğan ve domatesler... Tadı? Tek kelime ile "muhteşem"... Ayran ile birlikte çok keyifli oluyor. Geziler sırasında yöreye özel otantik tatları denemekte yarar var.

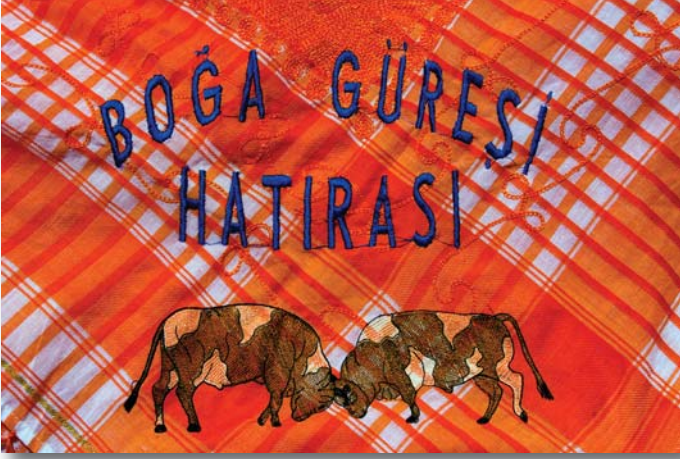
Akşam yola devam ediyorum. Datça üzerinde Palamutbükü'ne geliyorum. Palamutbükü'nde beni güzel bir akşam güneşi karşıyor. Çektiğim liman fotoğrafına az seviyede "posterizasyon" tekniği uyguluyorum: (Posterizasyon tekniğinde çekilmiş olan fotoğraftaki renkler görüntü işleme programında kendine en yakın renklerine çekilerek istenilen sayıda renkten oluşan görüntü haline getirilmektedir.)

Ve... Dönüş günüm boğa güreşleri günü idi. İspanya'daki boğa güreşlerinden hem yapılış hem de sonucu itibarı ile ne kadar farklı olduğunu öğrendiğim ülkemizdeki boğa güreşleri, bana kültürümüzün ne kadar hoşgörülü içerdiğini bir kez daha anımsattı.

Ula Boğa Güreşleri

Baş, Başaltı, Orta, Büyük Ayak, Küçük Ayak, Deste, Tozkoparan gibi boğanın kilosu ve iriliğine göre farklı güreş kategorileri mevcut. Boğalar kendi kategorileri içinde güreştiriliyor. Boğaların orta boy olanları 900 kg, büyük boy olanları ise 1.200-1.300 kg gelmekte...

Boğalara güreş günü kızıştıran yem veriliyormuş. Boğaların güreş öncesinde ve güreş sırasında çıkardıkları seslerde kızıştıran yemin etkisi ile oluşuyormuş.

Fotoğraf 5: Boğa Güreşi hatırası

Güreş için yetiştirilen boğaların senede sadece birkaç kez çiftleşmesine izin veriliyormuş. Damızlık olarak yetiştirilen ve beslenen boğalar güreş için yetiştirilenler değilmiş. Güreşler sırasında performansına göre boğalar anında satılabiliyor. Satın alma amacı ise, sadece boğa güreşi...

Boğa güreşi sahasının kenarları protokol için ayrılan tribünler dışında boğaların getirildiği kamyonlar hatta TIR'lar ile çevreleniyor. Bir ya da daha fazla köşede güreşten çekilen boğaya kaçma yolu bırakılıyor. Boğa güreşi genelde toprak sahada yapılıyor. Alanın güreş yapılmayan yerleri ıslatılarak toz kalkması engelleniyor, boğaların güreştiği kısmın ise mümkün olduğunca kuru kalmasına dikkat ediliyor. Güreşler sırasında yağmur başlarsa –eğer saha yürümeyi engelleyecek kadar balçık hale gelmedi ise- güreşlere devam ediliyor.

Fotoğraf 6: Boğa güreşi: Boğalar kafa kafaya...

Amaç boğaların yaralamadan ve yaralanmadan birbirlerine karşı güçlerini denemeleri imiş. Böylece merada veya yaylada değil, sadece güreş alanında güreşiyor-

larmış. Boğalar kafa kafaya gelerek güreşiyorlar. Boğalardan biri güreşten kaçtığı anda kaybediyor ve güreş bitiyor. Eğer bir boğa diğerinin üzerine şahlanır gibi çıkarsa hemen diskalifiye ediliyor. Tehlikeli bir durum olduğunda başhakemden boğa sahibine "İpini tak" komutu geliyor. Hemen boğanın boynuzlarının çevresinden geçecek bir şekilde bir ip geçiriliyor. Böylece boğa serbest dolaşamaz hale geliyor. Başhakem anonsları yaparken güreşecek boğalara genelde "dana" diyor. Örneğin benim izlediğim güreşlerde saat 16:30'a kadar 110 dana güreşmişti. Sahada eşzamanlı en fazla iki ya da üç güreş yapılıyor.

Sahada her boğa ile birlikte normalde sadece iki kişi olabiliyor: Boğanın sahibi ve bakıcısı... Güreşi hakemler, boğanın bakıcısı ve sahibi yere çömelerek izliyorlar, böylece seyirciler de güreşi rahat izleyebiliyorlar.

Fotoğraf 7: Boğa güreşi sırasında hakemler, boğa sahibi ve bakıcısı çömeliyorlar ve seyircilerin rahat izlemesini sağlıyorlar.

Her boğa güreşinin bir güreş ağası var, bir de cazgırı... Cazgırın görevlerinden biri, güreş alanına gelen sosyal açıdan önemli kişileri anons etmek...

Tektaş'ta değişik tarzda giyinen kovboyları hatırlatır şekilde giyinen boğa sahipleri de var.

Meralarda ve yaylalarda boğa ve diğer büyük ve küçük baş hayvanlar genelde çimen yiyorlar. Ancak çimin tamamen farklı bir amaç için kullanıldığı bir alan var: Futbol sahası... Birkaç ay önce gittiğim Ukrayna'nın Donetsk şehrinde dünyanın en yeni ve en modern statlarından birini gezerken futbol sahalarındaki çim ve altındaki yapı hakkında da bilgiler aldım.

Stadı yaptıran klüp Shaktar Donetsk futbolda 2009 yılı UEFA kupasını kazandı. Takımın başında bizim de tanı-

diğımız Galatasaray'ı Avrupa'da başarılarla taşımış olan bir antrenör vardı: Mircea Lucescu. Donetsk Lucescu'yu şeref hemşerilerinden biri yapmış.

Fotoğraf 8: Donetsk futbol stadi

Donbass Ukrayna'da Donetsk'in içinde olduğu bölgenin adı... "Donbass Arena" ise oyun sahasının üzeri haricinde üstü tümüyle kapalı olan ve 2009 yılında UEFA kupasını kazanan Shaktar Donetsk takımının yeni bitmiş olan stadının ismi... Şehirdeki en modern yapı olan stat Eylül 2009'da teslim edilmiş. Stat bir Türk firması ve Türk mühendislerin plan ve bilgileri ve Türk işçilerin el emeği ile inşa edilmiş. Donbass Arena yaptığı bir eser olarak hepimize gurur verecek bir futbol stadi... Donetsk'e gidince görülecek yerlerin başında geliyor. 50.000 kişilik stat üç sene içinde tamamlanmış. Stada daha yapımı sırasında oval şekli, cam duvarları ve yukarıya doğru dışarı çıkarak olan kavisli nedeni ile elmas adı verilmiş. Özellikle gece aydınlatması stadın bir elmas gibi parıldamasını sağlıyor.

Bir de sosyal göstergesine bakalım stadın: Donbass Arena şehrin o kadar önemli bir sembolü haline gelmiş ki, yeni evlenen çiftler gelip önünde hatıra fotoğrafı çekiyorlar.

Stadı gezerken futbol stadi çimlendirmesi üzerine o güne kadar bilmediğim bilgiler ve teknikler ile karşılaştım. Bu teknik bilgilerin bir kısmını sizlerle paylaşmak istiyorum.

Stat Çiminin Yetiştirilmesi ve Özellikleri

Stat çimlendirilmesi için kullanılacak çimin birçok özelliği olması gerekiyor: Tipi ve genetik özellikleri yanında özellikle bu iş için yetiştirilmiş olması ve ilk yetiştirildiği yerde ve toprakta en az iki sene kalmış olması gerekiyor. Bu durum çimin köklerinin etrafa yayılmasını ve güçlenmesini sağlıyor.

Çimin olması gereken sağlamlığı özel bir çekme cihazı ile ölçülüyor ve çekme testinde çimin 50-100 kg arasındaki bir güçte kopması doğal karşılanıyormuş. Shaktar Donetsk takımının stadi için kullanılan çim 500 kg çekim gücünde kopuyormuş. Bu özelliğe paralel olarak da bu özellikteki çimin fiyatı normal stat çimlerinin iki katı imiş (m²'si 38 €).

Çimlerin yetiştirildiği yerde hasat edilip bozulmadan taşınabilmesi için yağmursuz bir dönem bekleniyor ve kuru kesim yapılıyor. 8.000 m² çim ortalama 2 günde "hasat" edilebiliyormuş. Peki, çim hasadı nasıl yapılıyor? Hasat işlemi çimin kökü ve içinde büyümüş olduğu toprağı ile birlikte alınmasını içeriyormuş. Hasat edilen kısım toprak kısmı ile birlikte 8 cm, çimin toprak üstündeki kısmı 3,5 cm oluyormuş. Serileceği stada taşınmak için 1x10 m'lik rulolar halinde hasat ediliyormuş. Peki, bir futbol sahasını kaplayacak çim ne kadar yer tutuyor? Oyun sahasını kaplayacak olan çimler Avusturya'dan 26 tane frigofrik TIR ile gelmiş. Bu arada yolda bozulmaması, gümrüklerde beklemesi için her türlü izin alınmış. Çimler hasattan sonra 4. gün sahaya yayılma aşamasında imiş.

Çimin hasat işlemi sırasında aşırı kuru olmaması gerektiği için, günün sıcak saatlerine kalmamak için sabah saat 4'te hasada başlanıyormuş. Çim serileceği stada 0-6 °C sıcaklıkta muhafaza edilerek getiriliyormuş. Bu iş için frigofrik TIR'lar kullanılıyormuş. Frigofrik kamyonunda sıcaklığın tam kontrol edilememesi riski varmış. Çim taşınırken ıslak olursa donabiliyor ve ölebiliyormuş.

Futbol sahasının zemini ve altı nasıl ve nelerden oluşuyor?

Futbol oynanılan yüzeyin altında toplam 80-90 cm kalınlıkta katmanlar varmış.

Geniş Açı

En altta suyu emmek için drenaj sistemi bulunuyormuş. Bu katmanda kil, kum (mil) ve toprak karışımı bir dolgu maddesi kullanılıyormuş. Çim yüzeye düşen suyun fazlasının drene olması, diğer kısmının ise üstteki vejetasyon kısmında (30-35 cm) çimi besleyici olarak kalması gerekiyormuş. Alttaki drenaj sistemi içinde suyun akması için perfore (delikli) borular bulunuyormuş.

Çim yüzeyin 30-35 cm altına ısıtma boruları döşeniyormuş. Bu boru sistemi ile ısıtmada ulaşılan sıcaklığın çok hassas bir şekilde kontrolünün yapılması gerekiyormuş. Sistem olması gerekenden daha fazla ısınır ise çimlerin kökleri yanıyormuş. Sarılaşmış çimlerin modern sahalarda oluşmasının bir nedeni ısıtma sisteminden gelen sıcaklığın iyi ayarlanmamış olması imiş...

Biraz da çim sahanın özelliklerinden bahsedelim. Üstü kapalı olan statlarda çimlere yeterince gün ışığı gelmediği için çimlerin büyümemesi, hatta hava dolaşımı da az olduğu için de ölme problemleri varmış. Hava dolaşımının az olması sahaya ve çimlere yaratılan suni bir hava akımı ile egale edilmiş.

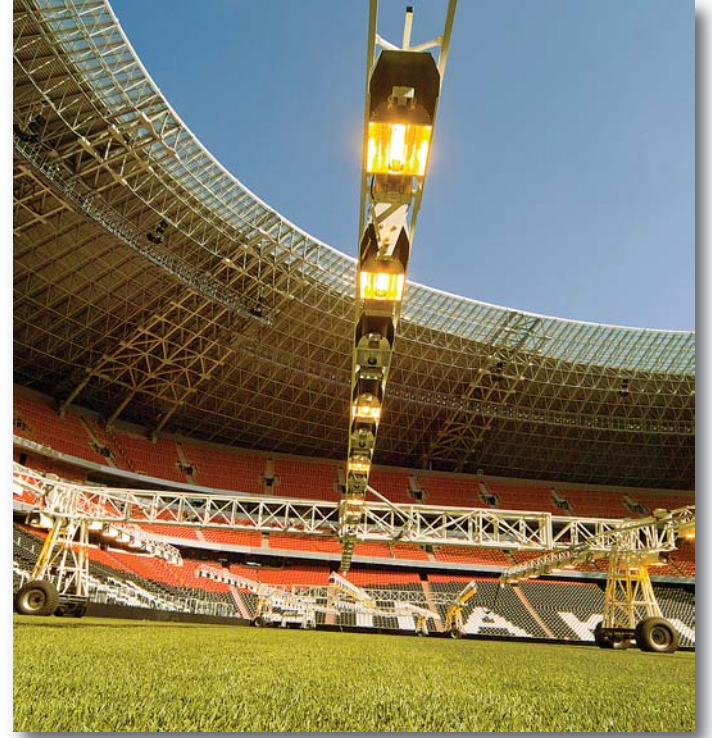
Fotoğraf 9: Üstü kapalı olan statlarda oluşan çimlere ulaşan gün ışığı eksikliği

Çimlerin doğal güneş ışığı ihtiyacını stadın üstteki açıklıktan gelen güneş ışığı sağlayamadığı için, bu ihtiyacı karşılamak üzere gün ışığını taklit eden ışık kaynakları sağlanıp çimlerin üzerinde konuluyor.

Bu suni kaynakların çalışırken olan görünümünü fotoğraflarda izleyebilirsiniz. Bu kaynaklar çimlerin hızlı büyümesini sağlıyormuş. Ancak bu yapay gün ışığı kaynaklarının bilinen problemlerinden biri, kökün çimin toprak dışındaki bölümü kadar hızlı büyümemesi imiş. Yakın bir zamanda bu probleme de bir çözüm bulunacaktır.

Fotoğraf 10: Güneşini taklit eden ışık kaynağı çimlerin üzerinde saatlerce duruyor.

Fotoğraf 11: İnsanlar için görmeye alıştığımız "solaryum" benzeri bir teknik futbol çimi için de kullanılıyor

Bugünkü yazımızda Muğla için yola çıkıp Belen Kahvesi ve Palamutbükü'ne uğradık, Muğla'nın merkezinden geçtik. Ula'da boğa güreşlerini izledik, ülkemizdeki boğa güreşlerinin hem insanlar, hem de boğalar için ne kadar "insancıl" olduğunu gördük. Dünyanın en yeni modern statlarından birini gezerken, bir futbol stadının sadece çim altyapısının bile ne kadar teknoloji, bilgi birikimi ve bakım gerektirdiğini gördük.

Nice bilgi, güzellik ve paylaşım dolu yazılarda buluşmak dileği ile...